

Învățământul românesc - de la impas la criză (Romanian Educational System – From Deadlock to Crisis)

2. Învățământul superior

ADRIAN ȘTEFAN CHIRIAC

Departamentul Biologie – Chimie, Facultatea de Chimie Biologie Geografie, Universitatea de Vest din Timișoara

---

The decrease of the students number (with 25% compared to reference year 2006) and the diminish of the quality of education level of the high education level graduates are the consequences of a weak implication of the government in the education process, of the instability (often changes) in the educational law package and curriculum change. Other factors involved in the process are analyzed in this article.

---

1. Din pagini de istorie

Problema edificării unui sistem național de educație și învățământ a constituit dintotdeauna o preocupare prioritară pentru elita oamenilor de știință și de cultură, conștienți de responsabilitatea lor pentru asigurarea sănătății morale, pentru conservarea și dezvoltarea valorilor culturale și formarea competențelor profesionale, capabile să contribuie la o dezvoltare social-economică la nivelul de civilizație și progres tehnic din țările cu standarde avansate de dezvoltare.

Din păcate, nu întotdeauna oamenii politici, guvernele vremelnice ale țării, au fost pe măsura vremurilor și nu au acționat conștient pentru a ține seama de importanța învățământului ca rațiune de stat, determinantă pentru starea de civilizație, stabilitate și prosperitate economică ale unui popor.

Generații de intelectuali, cu studii strălucite la reputele universități din Paris, Berlin și Viena¹ au revenit în țară cu dorința de a edifica un învățământ universitar de nivel european, care să ofere șansa de formare profesională tinerilor dotați și talentați care proveneau din mediul rural, din familii nevoiașe sau cu trai modest. A contat enorm devotamentul, "entuziasmul tineresc" al învățătorilor și profesorilor din școala acelor vremuri "rămas neatins în anii care s-au abătut asupra lor" [1].

"Prin misiunile și obiectivele asumate, Universitatea trebuie să îndeplinească și în spațiul românesc sarcini de instrucție și educație, cu pregnant rol cultural, legitimate prin conservarea particularismului etnic, dinamizarea însușirilor distincte, în poezie, în artă, dezvoltarea specificului regional, agricol, minier, industrial, comercial", afirma cu multă clarviziune, în 1930, Sever Bocu [2]. Acest om politic și de cultură bănățean, o personalitate dominantă prin ideile sale umaniste și educative, în perioada 1920-1945 [3], susținea cu argumente convingătoare că: "o Universitate se întemeiază pe rațiuni de stat. O idee de apărare sau de cucerire, pacifică, de penetrație intelectuală, spirituală, îi stă la bază un fel de imperativ moral la început, care-l precedează însă pe cel politic, aproape necesar, logic. Întâi merge Universitatea, pe urmă vine rațiunea tunului. Totdeauna a fost așa. Numai rațiunea de stat a variat de la o epocă la alta".

Urmare a strădaniilor unor personalități din elita culturală și științifică a generațiilor din secolele al XIX-lea și al XX-lea, s-au înființat Universitățile care au pus bazele învățământului superior românesc [4]:

- Universitatea din Iași (în 1860, din Academia Mihăileană - 1834);
- Universitatea din București (în 1864, din Facultatea de Drept - 1859 și de Științe și Litere - 1863);
- Facultatea de Medicină din București (în 1869, din Școala Națională de Medicină și Farmacie - 1855);
- Universitatea din Cluj (în 1920);

---

¹ - nu acei tineri despre care poetul scria „...la Paris învață/La gât cum se leagă, nodul/S' apoi ni vin de fericesc norodul/Cu chipul lor de oaie creață."

- Institutul Politehnic din Timișoara (1920) și Universitatea de Vest din Timișoara (1944).

Sucesiunea creării și amplasarea în teritoriu exprimă și este în acord cu împlinirea destinului istoric al poporului român, cu edificarea statului național întregit, promovându-se ca rațiune de stat principiul că “în fond, există și o repartitie geografică a culturii în lăuntrul statului, o raționalizare a ei, niciun stat nu-ți aglomerează Universitățile într-un singur punct geografic, neglijând pe celelalte, ci le repartizează cât se poate, simetric. (...) Universitățile se amestecă cu putere de destin, în pregătirea marilor transformări. Zadarnice sunt toate uriașele forțe constituite, pădurile de baionete, tot ce pare de neînving. Cauzele drepte, dar năpăstuite, au de partea lor Universitățile...” [2]. În acest sens, cu totul remarcabil este rolul Universității din Iași, atât în ceea ce privește unirea principatelor, cât și în unele probleme naționale.

Pe parcursul timpului, o serie de reforme au marcat decisiv dezvoltarea învățământului românesc.

În 1864, domnitorul A. I. Cuza a dat decretul privind obligativitatea învățământului de patru clase.

Un rol deosebit de important în organizarea învățământului românesc l-a avut profesorul Spiru Haret (1851-1912), ministru al Instrucțiunii Publice (1897-99, 1901-1904, 1907-1910). Cunoscând îndeaproape, ca inspector școlar, dezorganizarea învățământului și starea mizeră a “păturii de jos”, în care întrevedea un izvor de energie pentru viața și progresul națiunii, cu o logică și un realism care ținea seama de realitățile socioeconomice ale vremii, Spiru Haret și-a conceput reforma pornind de la baza sistemului de învățământ. Elaborează legile învățământului secundar și universitar (1898) și învățământului profesional (1899) și luptă pentru aplicarea lor.

Prin aceste legi, se conferă învățătorului, profesorului, o mare răspundere și onoare socială.

Spiru Haret își îndeplinea misiunea de ministru potrivit concepției că “meritul care trebuie să se silească el să-l aibă, este ca să cunoască și să înțeleagă trebuințele țării, să descopere sau să formeze instrumentele cu care să lucreze, să îndrepteze, să dezvolte sau să determine curente cele sănătoase, să închege gândurile și aspirațiile generale, să fie centrul unde să se întâlnească și să se formeze ideile” [5].

În perioada interbelică au fost elaborate legi care au condus la consolidarea învățământului de stat și particular. Doctorul C. Angelescu (supranumit “doctorul cărămidă” deoarece a sprijinit construirea a peste 7000 de școli) a elaborat legi care confereau învățământului primar rolul de “primă cărămidă” a sistemului, iar

dascălului i se atribuiau drepturi și obligații sporite față de școală și comunitatea din care făcea parte:

- Legea pentru învățământul primar al statului și învățământul-primar (1924);
- Legea asupra învățământului particular (1925);
- Legea pentru învățământul secundar (1928);
- Legea pentru organizarea învățământului universitar (1932);
- Legea pentru organizarea și funcționarea învățământului primar și normal (1939);
- Legea - Decret privind organizarea învățământului superior.

Trebuie remarcat că succesiunea și conținutul acestor legi exprimă o logică de sistem și de reformă.

Numărul copiilor și tinerilor rămași în afara școlii și universităților a rămas foarte mare. O mare parte din populația țării era analfabetă.

După 1946, învățământul românesc a fost “reformat” conform cu modelul sovietic. Legea Nr.35/2.08.1948 decreta desființarea învățământului confesional și particular, etatizarea tuturor școlilor. Începea o perioadă caracterizată prin totala subordonare ideologică, condiționarea admiterii în facultăți și calitatea de cadru didactic prin “dosarul de cadre” (“origine socială sănătoasă”, trecut politic, atitudine “dușmănoasă față de regim” ș.a.m.d), cu multe exmatriculări de studenți și “epurări” în corpul profesoral. Până în anul 1961, învățământul de cultură generală a fost de 7 (8) + 3 (4) clase. Manualele școlare fie erau direct traduse, fie adaptate la teoria materialist dialectică aplicată în învățământul sovietic (cu critica teoriilor “reacționare” din științele naturii, prioritatea în toate științele a savanților ruși și sovietici ș.a.). Manualul de Istorie a României conține interpretări distorsionate despre originea poporului român și despre diferite perioade de dezvoltare a societății românești; Manualele de literatură au fost “purificate” prin ignorarea marilor poeți și scriitori și suprasaturate cu “creații proletcultiste” perisabile.

Cu atât mai remarcabilă este strădania academicianului Ilie Murgulescu, în calitate de Ministru al Învățământului (1950-1957 și 1960-1963) de a promova o politică a învățământului bazată pe valoare, buna organizare și valorificare a bunelor tradiții, chiar cu riscul de a nu fi agreat de factorii de decizie politică ai vremii, care îi reproșau faptul că “are idei și încă le susține”, nerespectând întrutotul “linia partidului”. Ministrul I. G. Murgulescu:

- a militat pentru a reda profesorilor demnitatea știrbită prin dispoziția ministerului ca elevii și studenții să fie notați după originea socială, și nu după rezultatele obținute la învățătură sau cunoștințele dobândite [6];

- s-a opus desființării școlilor profesionale și reintroducerii școlilor de ucenici [6];

- a reorganizat facultățile pe specializări (în 1955, 1959-1960);

- a normat obligațiile didactice ale profesorilor și a prevăzut obligativitatea ca în paralel cu activitatea didactică să se desfășoare și activitate științifică;

- a introdus, din anul 1961, învățământul de cultură generală de 12 ani și elaborarea de planuri de învățământ pe cicluri;

- a dispus începerea elaborării unor noi manuale școlare, sub coordonarea unor autori cu recunoscută autoritate științifică și experiență didactică.

După ce în anii 1958-1959 s-a extins în învățământul superior forma de fără frecvență, în 1966 s-a organizat forma de învățământ seral.

În 1978, Legea Nr.25 actualizează Legea învățământului, cu modificările operate prin decretele din perioada 1968-1978.

În deceniile 8 și 9 ale secolului trecut, organizarea și evoluția învățământului superior românesc au fost marcate de o serie de idei ridicate la nivel de dogmă, precum "politehnizarea învățământului", "învățământ - cercetare - producție", "rentabilizarea învățământului" ca sector neproductiv s.a. Accesul la informarea și documentarea științifică devenise precar. Colaborările și contactele cu parteneri externi din medii universitare și de cercetare erau descurajate și supravegheate.

Pregătirea elevilor și a studenților era, totuși, la nivel general satisfăcătoare, iar la cei dotați și studioși foarte bună. Costurile de școlarizare erau suportabile: elevii din școlile profesionale beneficiau de cazare și masă și, mai ales, de încadrare imediată în meseria pentru care erau calificați. Studenții, în timp, au beneficiat de cazare și cantină, ale căror costuri, în cazul bursierilor erau acoperite prin quantumul bursei alocate de stat. Diplomele universitare, cu unele excepții (învățământul medical, juridic și economic cereau echivalări), erau recunoscute în toată lumea.

Între anii 1970 și 1990, învățământul românesc a pregătit câteva zeci de mii de specialiști pentru multe țări, în special din Orientul Apropiat și Mijlociu, din Africa, din Grecia, America Latina.

2. Două decenii de involuție a învățământului superior românesc

După 1989, schimbările esențiale în viața politică, economică și socială au impus și s-au reflectat și în preocuparea pentru reformarea învățământului românesc, astfel încât să corespundă la noile realități din România, în plin proces de democratizare, să

permită integrarea în sistemul de învățământ european.

S-a scris și s-a cuvântat mult despre starea învățământului românesc, la diferite etape ale unei tranziții prelungite, s-au votat legi, s-au făcut reforme după și peste alte reforme care au generat o stare de instabilitate. Argumentele pro și contra, susținute în contradictoriu, de pe poziții partizane, au avut efect de blocaj. Soluțiile realiste, eficiente au fost obturate de mulțimea ordinilor și instrucțiunilor de aplicare a legii, de instabilitatea și incoerența măsurilor factorilor de decizie. S-a semnat un Pact Național pentru Învățământ, dar principul fundamental al consensului nu a fost respectat.

Perioada celor 22 de ani, care au trecut de la înlăturarea regimului totalitar, a fost marcată legislativ de Hotărârea pentru funcționarea învățământului, din anul 1990-1991, Legea învățământului din 1996 și de noua Lege a învățământului, Nr.1 din 2011; au fost emise numeroase ordonanțe și acte normative privind organizarea învățământului de stat (prea puțin regăsite și aplicate în învățământul privat) prin care se reglementau: durata studiilor pe cicluri de studii, formele de învățământ (zi, fără frecvență, la distanță), nomenclatorul de specialități, formele de evaluare și selecție pentru învățământul preuniversitar și universitar, asigurarea calității învățământului, transpunerea programului Bologna și a celorlalte programe europene, statutul personalului didactic, curricule și programe școlare.

Prezentând acest scurt istoric al evoluției învățământului superior românesc, trebuie să remarcăm preocuparea multor autori de articole și cărți prin care se legitimează prioritatea națională a programelor de educație, învățământ și cercetare [7 - 11] ⁽²⁾. În aceste scrieri, cât și prin cuvântul exprimat al multor "gânditori" din spațiul academic și al cercetării, s-au realizat analize pertinente și s-au avansat idei și propuneri importante, fundamentate pe baza unor experiențe bogate în domeniu, cu îngrijorare și cu bune intenții pentru a se valorifica "cele bune" și a elimina pe "cele păguboase" din reformele și contrareformele adoptate în învățământul românesc după 1990. Din păcate, din acele multe idei și propuneri valoroase, prea puține și-au găsit aplicarea. Rezultatele înregistrate privind evoluția învățământului românesc, în ultimele două decenii, îndreptățesc constatarea că, la momentul actual, acesta se află în impas și tinde spre o veritabilă

² Ar fi bine să se cunoască și să se țină seama de câtă importanță au acordat candidații la președinția Statelor Unite, în timpul confruntării din campania electorală, sistemului de educație și rolului covârșitor al profesorilor pentru asigurarea competitivității economiei americane.

criză. Din această perspectivă, în acest articol încercăm să descifrăm radiografia învățământului superior românesc și să exprimăm opinii și propuneri [11] referitoare la consecințele imediate și pe termen mediu ale evoluției acestuia*.

După aderarea la programul definit prin “Procesul de la Bologna” (2000), pentru realizarea spațiului european de educație și învățământ, legislația românească a fost orientată spre transpunerea directivelor cuprinse în acest program, precum și în cele care i-au urmat [12] (Copenhaga, Barcelona, 2002).

Restructurarea și reforma învățământului superior românesc, pe baza documentelor “Procesului de la Bologna”, au avut consecințe majore referitoare la organizarea învățământului pe cicluri de studii (licență, master, doctorat, postdoctoral), generalizarea sistemului de credite transferabile (ECTS), definirea explicită a competențelor și abilităților do-bândite de absolvent (prin introducerea Suplimentului la Diplomă), asigurarea calității în procesul de învățământ (crearea organismului ARACIS).

Programele europene pentru compatibilizarea învățământului din cele 37 de țări semnatare ale documentelor au prevăzut și au creat instrumentele pentru a dezvolta educația, mobilitatea în studii și profesii, formarea profesională continuă, integrarea pe piața muncii (Programul European al Calificărilor, Europass-ul pentru recunoașterea perioadelor și programelor de studii, programele Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci).

Misiunea de formare profesională, de “construcție cultural-științifică a tinerelor generații de elevi și studenți

are la bază un proces de învățământ, care implică trinomiul **cadre didactice - elevi/studenti - programe de studii**. Prin urmare, realizarea unui sistem de învățământ la nivelul standardelor europene de calitate condiționează și are ca finalitate competența și competitivitatea pentru încadrarea pe piața forței de muncă.

În 1989, în România existau 46 de institute de învățământ superior în care studiau, aproximativ, 200.000 studenți. După anul 1990, numărul universităților de stat și particulare a crescut într-un ritm exagerat, disproporționat, numeric și calitativ, față de resursele de personal didactic la nivelul exigențelor pretinse de statutul de “universitar”. În învățământul superior, s-au recurs la improvizații, suplینiri și “prestatori itineranți” cumularzi, pe bază de influență politică și economică de la nivel local și de la “centrul decizional”. În 1993 funcționau 63 de universități, iar în 2000 numărul acestora (126) s-a dublat.

Au luat ființă noi universități, în funcție de “prestanța/prestația” exercitată în colegii electorale, la limita imposturii și ridicolului (Cernica, Crevedia, Băile Herculane ș.a.).

Institutul Național de Statistică al M.E.C.T.S. a comunicat următoarele date cu numărul de elevi și studenți înscriși în sistemul de învățământ românesc în perioada “anilor de vârf” (2005-2009) și în cea de “descreștere” (2009-2012) [13].

Tabelul. 1

Nivel de educație	Anul Universitar						
	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12
Învățământ preșcolar	648338	848862	650324	652855	666123	673736	664812
Învățământ primar	939330	919439	865175	859169	845679	828853	795916
Învățământ gimnazial	961231	922769	924518	893166	873997	862588	809795
Învățământ liceal	767439	780925	791348	784361	837728	866543	863962
Învățământ superior	716464	785506	907353	891098	775319*	673319	539852

* - 196.000 cu studii masterat, 30.000 cu studii la doctorat; 2/3 din studenți au frecventat primele universități din top, 1/2 în primele 10 ca mărime.

În anul universitar 2010-2011, 18% din tinerii cu vârste între 18 și 34 ani au fost cuprinși în învățământul superior, 15,47% provenind din medii dezavantajate economic.

Analizând datele statistice ale admiterii în învățământul superior din anul 2011 se constată:

➤ creșterea cu 13% a numărului de elevi din licee (față de 2006) a fost explicată prin tendința de a amâna obținerea unui certificat sau diplome de studii în favoarea ocupării unui loc de muncă și de reluare ulterioară a studiilor liceale pentru acces la calificare, salarizare și stabilitate în profesie superioare;

➤ scăderea numărului de elevi din școala primară și din gimnaziu cu 15-16% din cauza abandonului școlar, migrației forței de muncă în U.E.;

➤ scăderea cu 25% a numărului de studenți ca urmare a unui complex de factori prezentat în cele ce urmează:

- numărul studenților în învățământul de stat a rămas cvasiconstant, în timp ce:

- în învățământul privat a scăzut mult (cu 1/3 la Universitățile “Spiru Haret” și “Româno - Americană”, cu 14% la “Bioterra”).

Conform datelor provizorii publicate de I.N.S. al M.E.C.T.S pentru rezultatele concursului de admitere în învățământul superior, în anul universitar 2012-2013:

➤ din cele peste 100 de instituții de învățământ superior din România, în cele 56 Universități de stat (35 acreditate, 21 autorizate pentru funcționare provizorie) studiază aproximativ 400000 studenți (aproximativ 25% în învățământul tehnic) și aproximativ 320000 în Universitățile private (în scădere cu 88500 față de 2011/2012).

➤ primele 20 de Universități din topul ARACIS au fost clasificate în:

- Universități de Cercetare Avansată și Educație-7;

- Universități de Educație și Cercetare Științifică-8;

- Universități centrate pe Educație - 5 - dintre care 4 particulare și Universitatea din Pitești.

Admiterea din iulie/septembrie 2012 s-a soldat cu următoarele rezultate:

- în învățământul de stat au fost admiși pe locurile bugetate 62.400 studenți în anul I al ciclului de licență, 36000 la studiile master și 3000 la studii doctorale.

Pentru învățământul particular, deocamdată nu sunt disponibile date centralizate. Peste 10000 tineri de peste hotare studiază în Universitățile din România, numărul lor fiind în creștere.

În învățământul de stat, numărul studenților admiși în anul I a scăzut cu aproximativ 14000 .

Scăderea substanțială a numărului tinerilor care frecventează sau sunt înscriși la formele de învățământ postliceal și la distanță se explică printr-un complex de factori socioeconomici, dar și prin cauze care țin de disfuncționalități ale sistemului de învățământ în ansamblu. A contat, din ce în ce mai mult:

- scăderea calității actului educațional,
- slăbirea caracterului formativ al acestuia,
- volumul excesiv de informații perisabile în dauna pregătirii pentru activități practice în profesie.

Angajatorii consideră experiența în muncă un criteriu mai “tare” decât media de absolvire a facultății și reputația acesteia la momentul actual; în consecință, tinerii preferă amânarea studiilor în favoarea încadrării cât mai timpurie în servicii, chiar temporare, retribuite acceptabil [18]. Această tendință este accentuată în condițiile de criză din ultimii ani. Pentru cei care își continuă studiile primează opțiunile pentru specialități care să ofere șanse sporite de a ocupa locuri de muncă bine retribuite și stabile, de multe ori fără a cunoaște gradul de dificultate și competențele implicate pe care le comportă formarea profesională și practicarea profesiei pe care au ales-o.

- finanțarea învățământului de la bugetul statului a înregistrat o scădere continuă, cu mult sub prevederea legiferată de 6% din PIB (4,25% în 2009, 3,64% din PIB în 2011).

Ca urmare, și sumele alocate pentru studii per student (“per capita”) au scăzut substanțial, în condițiile în care prețurile pentru utilități și servicii au crescut în ritm „galopant” (o scădere de aproximativ 30%, diversificată în funcție de criterii de calitate, consemnate în clasificări nu întotdeauna aplicabile cu transparență). Alocările pentru investiții și modernizarea dotărilor au fost reduse la nivel minimal sau chiar sistate.

- sistemul de evaluare și selecție din învățământul românesc a devenit irelevant și “amăgitor”, ca urmare a renunțării la examenele pentru treapta a doua și de admitere în liceu, la concursul de admitere obligatoriu pentru admiterea în învățământul superior.

De-a lungul timpului, aceste forme de învățământ “tradiționale” s-au dovedit a fi mai obiective în aprecierea capacității și a motivației pentru studiu, la vârste care să permită decizii realiste ale tânărului privind orientarea profesională.

Rezultatele la examenele de bacalaureat din sesiunile iulie/septembrie 2011 și 2012 au constituit un veritabil șoc pentru societate și, în primul rând, pentru familie (recepționate, din păcate, cu “calm și resemnare” de o bună parte din cei care nu au reușit), în condițiile în care subiectele de examen au

pretins cunoștințe de bază, dar și peste mediu, fără diferențieri majore între profile, și s-a asigurat cu rigurozitate disciplină și control în desfășurarea probelor de examen scris, promovabilitatea a scăzut de la peste 80%, în anii anteriori la 42-43%. Rezultatele exprimă o realitate dureroasă și alarmantă: **învățământul românesc se află în impas, neasumat oficial, ca urmare a neangajării responsabile a statului în procesul educațional, la nivel de prioritate națională, în pragul unei crize cu grave consecințe pentru educația și pregătirea profesională a tinerei generații.** Deja, aproximativ 150000 de absolvenți, fără diplomă de bacalaureat, cu greu își găsesc loc de muncă. 25% dintre tineri fiind șomeri (nivel maxim în U.E.).

Alte cauze ale scăderii numărului studenților și mai ales a motivației pentru pregătirea lor profesională sunt generate de situația materială precară a familiilor din medii dezavantajate economic (șomaj, salarii mici, venit agricol la limita de subsistență), în special în spațiul rural și în orașele “deindustrializate”, iresponsabil, fără alternative de integrare economică și reconversie profesională.

Abandonul școlar este în creștere alarmantă, costul studiilor universitare, și nu numai, sunt în continuă creștere, cuantumul burselor de studii atribuite este insuficient pentru un trai decent și obligă, în paralel cu studiile, la angajări în regim “part-time” sau “full-time”.

A contat, de asemenea, sporul demografic negativ din perioada 1992-2005 (dar se anticipează un nou recul al sporului demografic în anii următori), precum și migrația forței de muncă tânără și chiar a familiilor, sub presiunea deteriorării condițiilor de trai din România.

Un sondaj de opinie referitor la starea actuală a învățământului românesc a condus la următorii indicatori de evaluare [8, 10, 17] :

➤ 77% - o pregătire profesională slabă, cu puține cunoștințe practice, oferă șanse reduse de angajare imediat după absolvire (cu unele excepții la specializări tehnice din Universitățile de pe primele locuri în topul calității);

➤ 70% - s-a produs o devalorizare a diplomelor universitare, ca urmare a nerespectării standardelor europene de calitate și a unor programe de studii neacreditate sau nerespectate, a lipsei și ineficienței măsurilor de control;

➤ 75% - se impune reînființarea școlilor profesionale cu profile care să țină seama de un nomenclator de meserii actualizat, în funcție de cerințele pieței muncii;

➤ 86% din cei consultați au apreciat că înainte de 1990, calitatea pregătirii elevilor era mai bună ca în prezent, că nivelul de cunoștințe al studenților și

absolvenților cu diplomă universitară asigură competențe, valorifică prompt prin angajare în obiective economice, (prin atât de incriminatele “repartiții”). Diplomele universitare românești (cu excepția unor profesii care pretindeau echivalări - precum medicina, farmacia s.a.) erau recunoscute în străinătate și validate prin stagii de probă [14-17,18].

În temeiul Legii învățământului Nr.84/1995, cu completările ulterioare (Ordonanța Guvernului Nr.75 din2005), privind asigurarea calității educației în România, au luat ființă organismele ARACIS și ARACIP.

Acest cadru legislativ a stabilit misiunile acestor organisme, metodologia și procedeele prin care desfășoară activități menite să asigure o calitate a educației la nivelul cerințelor formulate prin Procesul de la Bologna. Prin evaluare internă și evaluare externă au fost acreditate, în perioada 2006-2012, structurile instituționale furnizoare de educație și programele de studii din rețeaua învățământului superior [19].

Ordonanțele și legile ulterior votate au adus precizări în consonanță cu prevederile reformelor succesive aplicate în învățământul superior românesc. Inspecțiile efectuate pentru evaluarea programelor de studii și pentru evaluarea calității învățământului la nivel de specializare, facultate, universitate, pe bază de criterii explicit formulate (uneori însă, prea “burocratizate”) au determinat deciziile privind acreditările și autorizările provizorii pentru obiectivele analizate și au fundamentat rapoartele anuale ARACIS asupra calității procesului educațional. Ca urmare, s-au elaborat și optimizat proceduri prin care să se asigure eficiența controlului, creșterea calității și eliminarea disfuncționalităților constatate în învățământul superior. Principalele principii asumate se referă la [10, 14,15,16]:

- responsabilitatea statului pentru procesul educațional, pentru armonizarea strategiilor universitare cu strategia dezvoltării economiei românești pe termen mediu;

- stabilitatea cadrului legislativ de funcționare a sistemului de învățământ din România, coerent a măsurilor pentru optimizarea conținutului în raport cu finalitatea procesului instructiv - educativ pentru toate etapele parcursului școală - universitate;

- Universitatea trebuie să constituie principalul factor decizional în asigurarea calității. Sistemul național de evaluare a calității programelor de studii și a performanțelor se cere a fi aplicat transparent, obiectiv, excluzând criterii suplimentare care țin de influențe și factori conjuncturali.

- exigența în promovarea modelului de Universitate antreprenorială să fie corelată cu calitatea prestației actului educațional și de cercetare, dar

pornind de la o finanțare de bază care să asigure condiții minimale realiste pentru șanse de competiție;

- **Finanțarea învățământului** prin legea anuală a bugetului să respecte prevederea Legii care prevede alocarea procentului de 6% din PIB.

O serie de disfuncționalități majore afectează profund evoluția și calitatea învățământului superior și se cer grabnic remediate. Dintre acestea menționăm pe cele cu caracter general, la nivel de sistem (la care se adaugă cele la nivelul intern al Universității):

- dese schimbări de legislație din învățământul românesc, adesea inconsecvente, marcate de poziții contradictorii de aplicare sub pretextul “descenzualizării”, disiparea responsabilităților, imixtiuni angajate politic în managementul din sistemul de învățământ, la toate nivele. Schimbările de la an la an, din învățământul preuniversitar au condus la un sistem insuficient de eficient pentru selectarea studenților pe baza unei evaluări graduale a pregătirii pe verticala axei de studii, la un nivel de cunoștințe rațional concepute și verificate, legate de aplicabilitatea imediată a acestora.

- politica de “alimentare” a Universităților de stat și particulare cu studenți “plătitori” de taxe, numărul lor fiind, nu de puține ori, în flagrantă neconcordanță cu condițiile de studii asigurate (lipsa cadrelor didactice competente titulare, a spațiilor de învățământ și a dotărilor) la care se adaugă slaba exigență pentru promovare și absolvire pe bază de cunoștințe temeinice, corect evaluate.

Tolerarea, o lungă perioadă, a funcționării unor universități “programate” pentru afaceri rentabile a generat “producția” de absolvenți cu o slabă pregătire profesională. Justificarea acestei politici prin necesitatea de a asigura concordanța între misiunea asumată și presiunea costurilor de finanțare a studiilor în continuă creștere, din resurse proprii, este neconcludentă. În plus, un management necorespunzător al resurselor atrase conduce la consecințe păguboase precum:

- scăderea calității învățământului și, ca urmare, a numărului de tineri care aspiră la studii universitare;

- nerecunoașterea diplomelor și programelor de studii din România pe piața muncii în U.E.;

- improvizații și experimente; unele programe de studii sunt formal alcătuite în vederea obținerii acreditării sau nu respectă standardele SEIS.

- prin sustragere de la evaluare și nerespectarea legislației în vigoare, în condițiile în care controlul, ancheta și sancțiunile sunt inoperante la nivelul evaluărilor interne. CEAC nu oferă servicii profesionale, funcționează discontinuu, cvasi formal [14-17]. Ca urmare, în majoritatea cazurilor, funcția de asigurare a calității se limitează la un pre control al dosarelor pregătite pentru evaluare în vederea

acreditării. Doar 14 din universitățile acreditate au obținut calificativul “grad înalt de încredere”;

- necorelarea nomenclatorului de specialități și a competențelor oferite de acestea cu cerințele de aplicabilitate eficientă a acestora în practicarea profesiei, cu cerințele pieței muncii și ale angajatorilor, cu posibilitățile de mobilitate în formarea profesională;

- finanțarea “per capita” a studiilor în învățământ, la nivelul cifrelor de școlarizare, mai ales pentru anii superiori ai ciclurilor de studii universitare, în prezent, sunt suportate de la bugetul statului la cote de avarie. Total dezavantajate sunt acele specializări care pretind studii bazate pe cunoștințe temeinice de matematică, fizică, chimie, biologie și au un grad ridicat de dificultate;

- lipsa de perspective pentru locuri de muncă în profesie, la standarde care necesită o înaltă calificare, inițiativă și creație, recompensate corespunzător prestației. Salarizarea precară și nestimulativă au determinat o continuă scădere a numărului de candidați și cursanți în domeniile de științe exacte și la duble specializări (după 2004, desființate fără temei real).

S-a creat riscul pierderii resurselor umane și materiale, chiar în acele domenii în care știința românească era prezentă cu contribuții la nivel mondial. Migrația valorilor din elita tineretului se va accentua, chiar de la vârsta formării și afirmării în școli ca “olimpici”. Vom mai avea în anii următori elevi și studenți premiați la concursurile internaționale? Cu siguranță vor continua să existe tineri români dotați, studioși și realizați profesional, dar unde vor studia și în folosul cui? Credem că cei care au responsabilitatea deciziilor politice și parlamentare au obligația să onoreze și să premieze, să integreze în elita profesională și culturală a României acei tineri acreditați valoric prin studii și performante la nivel mondial. Chiar dacă nu sunt prezentați ca “voci ale României” există **români** care au talentul și puterea de a deveni valori naționale și universale.

Ca și concluzie finală, apreciem că, în momentul de față, învățământul superior românesc se află **într-un punct critic al evoluției sale**. Impasul este generat de slaba implicare a statului în procesul educațional, de instabilitatea legislației și de inconsecvența aplicării acesteia, de conceperea, elaborarea și realizarea politicii de învățământ de pe poziții de partizanat, în pofida asumării Pactului Național pentru Învățământ.

Pe fondul crizei economice actuale, radiografia învățământului și cercetării îndreptătesc îngrijorarea pentru faptul ca învățământul românesc se află în prag de criză profundă. Consecințele unei astfel de crize, ca și cea din sănătate sunt grave și pe termen lung. Ele afectează, în esență, ființa națiunii,

economia, cultura și nivelul de trai, diminuând sever șansele de integrare europeană viabilă.

Bibliografie

- [1] M. Nicolescu, Revista Generală a Învățământului, an XVIII(3), p.146 (1910).
- [2] Sever Bocu, *Universitatea de Vest*, Revista Vestul an VIII, p. 2064 (1937).
- [3] I. P. Popescu, Drum în trecut. Memorial aniversar (1944-1994), Ed. Universității de Vest, Timișoara, 1994.
- [4] M. Petrovanu, M. Herscovici, Istoria chimiei, Ed. Didactica și Pedagogică, București, p.172, 1967.
- [5] Spiru Haret, Revista Generală a Învățământului Superior, București, p.497, 1905.
- [6] E. Segal, Revista de Politică Științei și Scientometrie, 1(3), p. 228 (2012).
- [7] P. T. Frangopol, Mediocritate și Excelență. O radiografie a științei și învățământului din România: (a) Volum I, Ed. Albatros, București, 2002; (b) Volum II, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005; (c) Volum III, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008; (d) Volum IV, Nr.1, p.43 (2009), Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2011.
- [8] B. Florian, *Abordări ale asigurării calității în învățământul superior din perspectiva instituțională*, Quality Assurance Review for Higher Education”, Vol. I, p.43, Sept. 2009.
- [9] S. Vlaston, *Situația în învățământul superior românesc*, HotNews.ro 14.08.2009.
- [10] M. Păunescu, L. Vlăsceanu, A. Miron (coordonatori), Calitatea învățământului superior din România. O analiză instituțională a tendințelor actuale, Ed.Polirom, Iași, 2011.
- [11] A. Chiriac, *Învățământul românesc - de la impas la criză*, Revista de politică a științei și scientometrie, 1(3),197 (2012).
- [12] Compendiul documentelor de bază ale procesului de la Bologna (coordonator P. I. Otiman), Ed. Mirton, Timișoara, 2003.
- [13] Buletine ale institutului Național de statistică al M. E. C. T.S , 2011 și 2012.
- [14] Raport de activitate Aracis (2007-2008).
- [15] Raport de activitate Aracis pe anul 2008-2009, Ed. Conpys, Rm.Vâlcea, 2008.
- [16] Raport de activitate ARACIS pe anul 2009-2010.
- [17] ARACIS , Barometrul Calității, 2009.
- [18] Raportul Fundației Patriciu pentru Învățământ și Cercetare (2009-2010): <https://fundatiadinupatriciu.ro> .

Autor corespondent: adrian.chiriac@cbg.uvt.ro